

Ліхман Анжела Олегівна, слухач навчально-наукового інституту № 4 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ *Тичина Д. М.*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

За сучасних умов наближення України до європейської спільноти зростає необхідність здійснення правових реформ, спрямованих на формування громадянського суспільства та правової держави на принципах свободи і демократії.

Сьогодні Україна перебуває в кардинально новій соціально-політичній, економічній, духовній і геополітичній ситуації, що вимагає переосмислення й вироблення нових парадигм усієї системи морального, політичного, патріотичного, трудового, педагогічного та правового виховання працівників Національної поліції.

Становлення правової держави, якою прагне бути сучасна Україна, не можливе поза розвитком правосвідомості населення на рівні всіх його структурних компонентів.

У зв'язку з цим 2 липня 2015 року Верховна Рада України ухвалила закон України № 580 VIII «Про Національну поліцію». Його ухвалення свідчить про початок нового етапу розвитку правоохоронної системи України. Таким чином, набуває особливої актуальності проблема комплексного, системного реформування всієї системи правоохоронних органів, яка б цілком відповідала міжнародним стандартам [1, с. 19].

Національна поліція України – центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Сучасні вимоги суспільства до діяльності правоохоронних органів значною мірою пов'язані з перебудовою психології осіб, а також із підвищенням престижу служби та рівнем

майстерності особового складу, завданням якого є запобігати злочинам, припиняти їх та розслідувати.

Прагнення до європейських стандартів актуалізують питання високого професіоналізму і компетентності майбутніх поліцейських. У цілях профілактики негативних явищ серед поліцейських і вдосконалення професійного психологічного відбору необхідно вивчення одного з найважливіших компонентів змісту свідомості особистості кандидатів на службу в Національну поліцію – правосвідомості особистості.

Для формування нового типу фахівців правоохоронної сфери правова свідомість та культура – це одна з основних професійних вимог діяльності працівників Національної поліції. Без них неможливе дотримання принципів діяльності поліції (верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість і прозорість, поліцейська нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність) та виконання обов'язків поліцейських.

Проблема правової свідомості становить предмет наукового інтересу вчених різних галузей наукового знання: психології, юриспруденції, філософії, соціології, педагогіки та інших. Вплив на ту сферу свідомості людей, яку називають правосвідомістю є однією з функцій права. Вивчення проблеми правосвідомості важливе для ефективного розвитку соціальних процесів, а також як одного із засобів ліквідації злочинності в суспільстві [2, с. 27].

Нагальною практичною потребою й актуальним завданням є психологічне дослідження у сфері права, яке має бути зосереджене на отриманні детальної інформації стосовно стану правосвідомості різних верств населення, груп і регіонів у цілому.

Правосвідомість є більш широким поняттям, яке здатне охопити і правосвідомість, і реальні форми її прояву. Таким поняттям служить правова культура.

Виділяють два види проявів правосвідомості:

– перший – виявляється в поведінці (правотворчість, правозастосовна та правоохоронна діяльність, законотворча або протиправна поведінка, правова освіта і виховання, науково-правова діяльність);

– другий прояв правосвідомості відбивається в результатах цієї діяльності (право та його інститути, директивні акти і наукові праці, правова документація, твори мистецтва й

публіцистики, вербальні прояви свідомості в листах, щоденниках тощо).

Однак у сучасній науці не склалося єдиної думки у визначенні самого поняття правосвідомості та все ж більшість вітчизняних дослідників цього явища позначають його як сукупність юридичних знань, оціночних ставлень до права, правових установок і ціннісних орієнтацій, що регулюють людську поведінку в юридично значущих ситуаціях [4, с. 14].

Розглянемо Національну поліцію України у контексті правового виховання. Порівнюючи закон України «Про міліцію» із законом України «Про Національну поліцію», зауважимо, що новий Закон вже не наголошує на збройному статусі оновленої правоохоронної структури, а вимагає від українського правоохоронця скоріше миротворчої функції, яка буде спрямована на захист і охорону громадян [5, с. 11].

Це потребує від поліцейського певних особистісних характеристик, які будуть забезпечувати ефективну співпрацю правоохоронних органів з населенням, формуючи тим самим правову культуру серед населення та позитивний імідж поліцейського.

Поліцейські, в яких правосвідомість сформована повністю, усвідомлюють соціальний релятивізм моральних норм, визнають рівноправне та недискримінаційне поводження з людьми, позитивно сприймають існування різних систем життєвих цінностей, а також здатні коректно взаємодіяти з широким колом людей незалежно від соціальної, національної, релігійної, етнічної та іншої належності [6, с. 98].

Для них характерна абсолютна надійність у ділових стосунках, детальне виконання правил, інструкцій і договірних зобов'язань навіть у супереч власним переконанням і розумінню ситуації.

Отже, виходячи з вищевизначеного, можна сказати, що дослідження сформованості правосвідомості у правоохоронців є нагальною й актуальною потребою [7, с. 51].

Суспільство очікує від працівників Національної поліції високого рівня правової свідомості, а найголовніше – позитивного ставлення до цінностей, які закріплені в законах та інших нормативно-правових актах, насамперед тих, що стосуються захисту прав, свобод та гідності людини.

Самовдосконалення, саморозвиток, професійно-особистісний розвиток, професійна свідомість і самосвідомість, набуття професійних правових цінностей, формування ставлення до правоохоронної діяльності, усвідомлення себе як правоохоронця, оцінка власних професійних здібностей крізь призму правових принципів (справедливості, рівності, свободи, гуманізму, добросовісності, законності), ставлення працівника Національної поліції до себе як до професіонала – це ті поняття, які формують самостійність і відповідальність майбутнього фахівця у сфері правоохоронної діяльності.

Необхідно щоб під час виконання службових обов'язків співробітники Національної поліції були уважними, витриманими та неупередженими у своїх діях. Але ці важливі якості лише тоді набувають реального змісту, коли поєднуються з моральною зрілістю та належною культурою поведінки.

Громадяни України загалом довіряють поліції. Як свідчать результати соціологічного опитування, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи»

ім. І. Кучеріва та Центром Разумкова 11–16 травня 2016 року, Національній поліції здебільшого довіряють 34,1 % українців, повністю – 5,6 %, зовсім і здебільшого не довіряють – відповідно, 19,5 % і 24,7 %.

Таким чином, недовіра до НПУ переважає над довірою лише на 4,5 %.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII // Офіційний вісник України. – 2015. – № 63. – Ст. 2075.

2. Краткий психологический словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – Ростов н/Д : Феникс, 1999. – 512 с.

3. Герасимів О. І. Формування професіоналізму органів внутрішніх справ на етапі розбудови демократичного суспільства / О. І. Герасимів // Теорія і практика конституціоналізму: український та зарубіжний досвід : матеріали першої наук.-практ. конф., 30 квіт. 2015 р., Львів / Нац. ун-т «Львівська політехніка», Навч.-наук. ін-т права та психології, Каф. конституц. та міжнар. права. – Львів, 2015. – С. 80–83. 5. Підчасов Є. В. Соціалізація особистості в контексті правосвідомості та правового виховання /

С. В. Підчасов // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. – 2015. – Вип. 50. – С. 178–188.

4. Кравцов Ю. С. Правова ідентичність як духовна складова правосвідомості / Ю. С. Кравцов, А. О. Якуніна. – Грані. – 2015. – № 4. – С. 96–99.

5. Кобець О. В. Соціальна природа змісту правосвідомості особистості / О. В. Кобець // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України «Актуальні проблеми психології»: у 12 т. / за ред. В. О. Моляко. – Т. 12. – Вип. 8. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 96–105.

6. Юридична психологія: підручник / [Александров Д. О., Андросюк В. Г., Казміренко Л. І. та ін.]; заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсеєва. – Вид. 2-ге, доопр. та допов. – Київ: КНТ, 2008. – 352 с.

7. Трофименко В. А. Нова українська поліція у призмі правового виховання / В. А. Трофименко // Українська наука: проблеми сьогодення та перспективи розвитку: матеріали XVII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24–25 лип. 2015 р.) – Київ, 2015. – С. 73–76.